

Slovenski dom

Štev. 153

V Ljubljani, v petek, 9. julija 1943-XXI

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje Italijanskega in tujega
Izjava: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 4, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 1139

Dva parnika potopljena

19 nasprotnikovih letal sestreljenih

Italijansko uradno poročilo št. 1139 pravi: Naša torpedna letala so delala posrečene napadale sunke vzdolž tunizijskih obal ter 2 parnika skupno 13.000 tonami zadelo tako hudo, da ju je treba smatrati za zanesljivo potopljena.

Nasprotnikovi napadi na Trapani, Porto Empedocle in Catanijo so povzročili majhno škodo in malo žrtev med prebivalstvom.

Protiletalsko topništvo je uničilo 13 strojev, in sicer 3 v Trapaniju, 4 v Porto Empedocle ter 7 v Cataniji. Osmi lovci so v bojih sestrelili nad Sicilijo 5 letal.

Imena pilotov, ki so se izkazali pri nastopih torpediranih letal, omenjenih v današnjem vojnem poročilu, so: poročnik Bernardo Braghieri iz Piacenze, poročnik Francesco Pandolfi iz Acireale (Catanija), narednik Silvio Fiorentu iz Rima, višji narednik Florenzo Sciarra iz Rima.

Madžarski vladni načrt za strogo vojno gospodarstvo

Budimpešta, 9. julija. s. Pred člani vlade in zastopniki gospodarskega življenja države je madžarski minister za propagando Anthal razložil gospodarski načrt, ki ga misli izvajati vlada med vojno. Ta načrt temelji na naslednjih točkah:

1. Neposredno in totalno gospodarstvo.
2. Vsa pridelava in izdelava je postavljena v službo vojne.
3. Razdelitev vojnih bremen na tiste, ki imajo od vojne korist.
4. Ukrepi, da se preprečijo preveliki vojni dobički.

Industrijsko izdelavo je treba povečati do skrajne meje. Industriji in uslužbenci se morajo zavdati odgovornosti, ki jo imajo v tem posebnem

zgodovinskem trenutku, in bodo morali sodelovati tako, da zadostijo vojnemu zahtevam.

Na koncu je minister Anthal napovedal nove socialne ukrepe.

Govoril je tudi minister za preskrbo Szasz, ki je dejal, da je preskrba države s živežem zagotovljena tako, da bo sleherni imel za vsakdanje življenje toliko, kolikor mu je bilo določeno v skromni, a zadostni meri. Mezde in plače bodo izravnane s cenami, potem bodo pa eno in drugo ustalili. Vlada se je pri tem posebno ozirala na kmetijstvo in industrijo. Kdor ne bo izpolnjeval vladnih ukrepov, bo strogo kaznovan. Minister je končal s sporočilom, da bo letošnja žetev ugodnejša od lanske.

Govor o načelih nove argentinske zunanje politike

Buenos Aires, 9. julija. s. General Ramirez je imel govor pred 2.500 častniki vojske, mornarice in letalstva ter zastopniki vseh vojaških posadk v argentinski republiki. Ko je govoril o mednarodni politiki, je izjavil med drugim:

»Želimo, da bi družile vse narode na zemlji vezi najtesnejšega prijateljstva, zlasti pa ameriške narode, s katerimi smo bratje po skupnem poreklu in po slavni boji za neodvisnost. Te zveze ne morejo omejevati zemljepisne meje, meje, ki bi jih rad videl odprte ob svobodnem sožitju med narodi. Da bi lahko upostavili najbolj neposredne, praktične in učinkovite odnose, da bi vse bolj združili naše narode, ki vse od rojstva žive v bratstvu, morajo biti ti narodi tudi v bodoče trdno

povezani, če hočete biti kos težavnim nalogam ter zamotanim vprašanjem, ki bodo nastala na svetu, ko bo vojna končana. Da dosežemo te cilje, ne varčujemo z naporom, s katerimi bi bilo mogoče doseči, da bi si neodvisni narodi med seboj pomagali. Argentinski narod upa, da bodo negotovosti sedanjih časov kmalu premešane v blagor človeštva.»

Svoja izvajanja je predsednik Ramirez končal s pripombo, da bo nova argentinska mednarodna politika temeljila izključno na razglašeni načelih ter bo upoštevala svete koristi države, ki ne bo pozabila na obveznosti, ki jih ima po pogodbah, pač pa jih bo izpolnjevala lojalno in odločno, in sicer tako, kakor bodo razmere svetovale, da je prav.

Sovjetsko ogorčenje zaradi »pete kolone« v Združenih državah

Lizbona, 8. julija. s. Posebni Reuterjev dopisnik posija iz Moskve svoji agenciji poročilo, v katerem pravi, da glavnemu sovjetskemu delavski sindikatu »Rode« razkrinkava pod naslovom »Odgovorni iz Detroit« tisto, kar on imenuje »suejevanje voditeljev pete kolone v Združenih državah«. Detroit — piše »Rode« — je pravo gnezdo voditeljev pete kolone. Polkovnik Scott, voditelj fašistične organizacije »Ku-Klux-Klan«, mož, ki zastopa tudi druge fašistične in na pol fašistične organizacije, dela razkrajalno propagando med črni sindikata Delavske zveze avtomobilne industrije. Dobrotnik Coughlin, ki se odkriva priznava za fašista, dela propagando v korist »Koglooma«. Coughlinov prijatelj general Smith ueluje z mrzlico vneto. Njegova revija »Križ in pandero« oznanja laži in obrekovanja na račun zaveznikov Amerike.

»Rode« potem omenja na splošno znanega fašista izkorskevalca Lindbergha, nato pa nadaljuje: »V Washingtonu in v Detroitu predstavljata peto kolono črni kongresa Clark Hoffman in Hamilton Fish.« »Rode« obtožuje tudi polkovnika Mac Connigha, ter ga imenuje »glas pete kolone v Chicagu«.

List »Chicago Tribune« — pravi — podpira »Washington Times Herald« in »New York Daily News«. Slednji list izdaja Patterson, bratranec Mac Connicka. Ta, kakor tudi Coughlin in general Smith, ima v zbornici svojega močnat in sicer v osebi Waylanda Brooks.

»Rode« potem pripominja še naslednje: Fašiste podpira v kongresu tudi senatorja Wheeler in Taft.

Nato omenja zadnja prizadevanja pete kolone, da bi izkoristila obupanost in omahljivost

Angleška zadrega zaradi nemške ofenzive v Rusiji

Bern, 9. julija. s. Dopisi, ki jih prinašajo švicarski listi, pravi, da v Londonu ne skrivajo zadrege nad nastopi, ki jih izvaja na vzhodnem bojišču nemška armada, in sicer ne toliko zaradi njene pomembnosti, ker se vedno ni mogoče zvedeti, kakšen pomen najočnejši, kakor zaradi tega, — kakor pravijo celo poročila, ki so prispela iz moskovskega vojaškega vira — ker hočejo v Londonu in tudi v Ameriki opozoriti, da doslej še ni bilo nobenih nastopov, ki bi lahko osne sile pritegnili na druga bojišča. Da pa bi Sovjetom pokazali, da nekaj le delajo zanje, se v Londonu opaža namen, prepovedati poljskemu tisku v Angliji, da bi še naprej kritiziral Sovjetsko Rusijo.

Vroč bitke z oklepniki pri Bjelgorodu in Orlu

Nemške čete so uničile 400 sovjetskih oklepnikov ter vdrlle globoko v ruske utrjene postojanke — V letalskih spopadih je bilo sestreljenih 193 letal — Občutne zavezniške letalske izgube nad Sicilijo in drugod

Hitlerjev glavni stan, 9. julija. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na področju pri Bjelgorodu in južno od Orla je prišlo včeraj do hude oklepne bitke, v kateri je bilo po zaslugi oddelkov kopne vojske kakor tudi protiletalskega topništva in letal vseh vrst uničenih več kakor 400 sovjetskih oklepnikov. Sovražni sestav postojank v globoki razporeditvi je bil predrt kljub težavnemu gozdnemu in močvirnatemu ozemlju. Bojna letala in letala za bližnje polete so podpirala napadalne nastope kopne vojske in prizadela nasprotniku hude izgube moštva kakor tudi težkega orožja in prevoznih sredstev. V hudih letalskih borbah je bilo samo na področju nad srednjim odsekom vzhodnega bojišča uničenih 193 sovjetskih letal. Višji narednik Strassel, pilot v neki lovski eskadrili, je dosegel v treh dneh 25 letalskih zmag. Pogrešamo 13 lastnih letal. Nočni letalski napadi so bili vrh tega nap

perjeni na taborišča čet, prometne zveze in dovozna oporišča v zaledju tega odseka.

Z ostalega vzhodnega bojišča ne poročajo o nobenem pomembnem boju delovanju.

Nad obalnim področjem Sicilije so uničile nemške in italijanske letalske obrambne sile 16 angleških in ameriških letal, po večini večmotornih. Nad Atlantikom in obalo Rokavskega preliva so bila poleg tega sestreljena še 4 druga letala.

Pri nočnih vznemirjevalnih poletih so sovražna letala nad zahodnim nemškim območjem ozemljem posamič metala bombe, ne da bi povzročila omeembe vredno škodo.

Berlin, 9. julija. s. Poročila, ki so včeraj popoldne dospela z vzhodnega bojišča, potrjujejo, da so nemške čete pogazile silovito utrjene sovjetske obrambne črte na odseku med Bjelgorodom in Orlom ter kljub zagriženemu odporu nasprotnika, ki je metal v boj vse razpoložljive sile, globoko vdrl v sovjetski obrambni sestav. Berlinski vojaški opazovalci pripominjajo, da je prišlo do nemškega napada šele po hudem sovjetskem naskoku, po katerem so boljševiki hoteli spraviti iz boja nemške obrambne sile, ter da je sploščeta prišlo do večjih spopadov ob skrajnih koncih odseka med Bjelgorodom in Orlom. V Berlinu pravijo, da bi bilo vsekako še pre zgodaj govoriti o kakem obkoljevalnem manevru, s katerim bi sovjetske sile skušali zajeti v žepu.

Vojni dopisi, ki so jih objavili nemški listi, posebej pričajo, kako trdi in vroči so ti boji, kar dokazujejo tudi neznanske nasprotnikove izgube v orožju in moštvi. Pod naslovom »Bitka nezasišene ihte« popisuje »Nachtgäbe« potek bitke v poslednjih 48 urah. Boljševiki so uredili svoje postojanke z vsemi sredstvi nove vojne tehnike: minka polja z dvojnimi vncem posejanih min, prikritih utrdbe, ukopani oklepniki z vrtljivimi stolpi itd. Nemški vojski so dobili povelje za napad, potem ko je zdijal pravi ognjeni vihar nad sovjetske postojanke, ki se je najbolj zaganjal v občutljive točke nasprotnih obrambe, kakor so jih poprej odkrili in javili nemški ogledniki. Najprej so nastopili napadalni oddelki ter oddelki za umetno megle, ki so morali napraviti meglen zastor med nasprotnimi bojnimi črtami ter okrog ozemlja, kjer naj bi nastopila pehota. Velike skupine strmoglavcev in bombnikov pa so napadale nasprotnika s strojnimi in bombami ter v nizkem poletu pripravljali pot nemškim napadalnim oddelkom, ki so jih na kopnem spet podpirali oddelki oklepnikov vrste »Tigers«. Bitka se je strahotno razvnela, posebno ko je nasprotnik opazil, da so Nemci po silovitem naskoku vdrl v prve sovjetske črte. Nasprotno topništvo je začelo sipati kar najsišnejši ogenj po vsem odseku in priletele so nove skupine sovjetskih letal, da bi nadomestile ona, ki so postala plen nemških lovcev in bombnikov. A sovražni odpor ni dolgo trajal: po nekaj urah najhujših borb se je v nasprotnem taboru čutilo popuščanje. Takoj nato so nastopili posebni napadalni oddelki, ki so imeli posebno nalogo iztekniti in uničiti strojnična gnezda ter z dinamitom razstreljevati utrdbe. Zadnje branilce v nasprotnih postojankah so potem napadli na nož nemški grenadirji. Ti spopadi so bili najbolj krvavi in po njih je moral nasprotnik zapustiti svoje obrambne utrdbe. Tako so nemške čete izsilile globok vdor v sovjetsko bojno črto.

Berlin, 9. julija. s. V pristojnih nemških vojaških krogih so včeraj poudarili, da angleški in ameriški oklepniki, s katerimi so Sovjeti nastopali v bojih zadnjih dni, niso prav nič vplivali na razvoj dogodkov. Zdej je namreč ugotovljeno, da so boljševiki izgubili 20 odstotkov oklepnih sredstev, ki so jih izdelali v Angliji ali Ameriki. Dejstvo, da na vzhodnem bojišču zdej nastopa toliko oklepnikov tujega izvora, je pač značilno znamenje, tako poudarjajo v berlinskih vojaških krogih, da so Sovjeti prisiljeni zateči se k pomoči izven Rusije, da bi lahko vztrajali pod bremenom težkih bitk. Zelo važni so tudi zaključki, ki izvirajo iz

številčnih in taktičnih uspehov v letalskih bitkah, ki divjajo nad raznimi odseki vzhodnega bojišča, posebno pa še nad ozemljem in Bjelgorodom in Orlom. Ze zdej je jasno, da si je nemško letalstvo zagotovilo premoč, kar je zlasti vidno po številčnem razmerju izgub: nemške skupine so namreč sestrelile 830 nasprotnih letal, same pa izgubile le 54 strojev. V berlinskih vojaških krogih prav tako poudarjajo, da se je že začelo tretje obdobje bitke, čeprav tekmeča še nista vrgla v boj vseh rezerv. Poročila nemških oglednikov pa dokazujejo, da Sovjeti zbirajo vse razpoložljive enote, da bi se lahko postavili po robu kaki večji nevarnosti.

Iz razvoja vojaških nastopov in dogodkov je razvidno, da je nemško poveljstvo v naglici ukrenilo vse potrebno, da zatre sleherno sovražno ofenzivo. Višek bitke se bo bližal šele tedaj, ko bosta nasprotnika zbrala prav vse razpoložljive sile na odsekih, kjer zdej divjajo boji.

Vedno tesnejše vezi med Italijo in Romunijo

Bukarešta, 9. julija. s. Romunski tisk je še vedno tolmač zadovoljstva, ki ga romunsko ljudstvo čuti zaradi zadnjega obiska ministrskega podpredsednika Antonesea v Italiji, ter v toplih člankih izreka prepričanje, da bo ta obisk rodil obilne sadove za bodočnost odnosov med obema državama. »Ordinea« v uvodniku poudarja, da sta med podpisom romunsko-italijanske kulturne pogodbe podpredsednik vlade Mihael Antonescu ter italijanski zunanji minister Bastianini imela govore, v katerem sta znova potrdila odločno voljo obeh narodov, da se bosta borila za doseg zmag v boju, ki ga prestajata za sveto stvar omike. Kulturna pogodba bo še bolj ojačila duhovne vezi med obema državama.

Številke o preskrbi Rima z živežem

Rim, 9. julija. s. Po letu dni od dneva, ko je Duce rimskemu guvernerju in podguvernerju sam dal jasna navodila glede načel, po katerih naj se ravna delo za preskrbo prestolnice z živežem, je guverner objavil obsežno poročilo o doseženih uspehih. Iz primerjave količin blaga, ki je prišlo v Rim od junija 1942 do maja 1943, s količinami, ki so v enakem času dospela v mesto leta poprej, je razvidno, da je v letu 1942-43 znašala količina zelenjave 1.011.966 stotov, krompirja 636.800 stotov, sadja 1.023.600 stotov, limon 74.700 stotov.

Obisk turškega vojaškega zastopstva na vzhodni fronti in v nemških utrdbah na vzhodu

Berlin, 9. julija. s. Od 25. junija do 7. julija je zastopstvo turške vojske, ki so ga sestavljali častniki pod vodstvom armadnega generala Tojdemirja, na Hitlerjevo povabilo obiskalo vzhodno bojišče ter obrambne naprave ob rokavski obali. Turški častniki so pregledovali oddelke in naprave nemške vojske ter imeli priliko prepričati se o oborožitvi in duhu čet. Pred odhodom iz Nemčije je turško odposlanstvo bilo sprejeto pri Hitlerju ter pri načelniku glavnega stana nemške vojske.

Ustanovitev indijske narodne vojske

Shonan, 8. jul. s. Ob ustanovitvi indijske narodne vojske je Candra Bose dal poslanico častnikom in vojakom. V njej med drugim pravi, da narodna vojska ne bo samo osvobodila Indijce angleškega jarma, temveč bo sestavljala tudi jedro bodoče indijske države. »Razglasimo danes,« je dejal Bose, »bojno geslo: Naprej proti Delhiju, kakor japonska vojska ni od začetka vojne poznala drugega gesla kakor: Pojdemo v Singapur.« Nova vojska je temelj za bodočo obrambo Indijcev, da svobode, ki si jo bodo priborili, ne bodo več izgubili. Čut za dolžnost, odkritosrčnost in poštvalnost so tri načela, ki naj jih vojaki indijske narodne vojske vedno pomnijo.

Vesti 9. julija

Srbska vlada je zapovedala likvidacijo vseh onih delniških družb, katerih sedeži so bili 1. aprila 1941 na bivšem področju Jugoslavije izven Srbije. Podružnice morajo v 30 dneh prijaviti likvidacijo sodišču.

Zaradi pomanjkanja mila v New Yorku bodo morali zapreti 25% pralnice.

Uradno poročajo, da na Madžarskem izhaja 1379 časopisov in revij. Od teh jih je 779 v prestolnici in 600 v drugih mestih. Dnevnikov je 92, od teh jih 35 izdajajo v Budimpešti.

V mesecu juniju je nemško težko topništvo stalno obstreljevalo nasprotnikove postojanke ob južnem delu Ladoškega jezera. Nemško topništvo je razbilo 77 sovjetskih baterij, ki so imele nad 600 topov, 60 postojank pa je bilo deloma razbitih ali poškodovanih. Uničenih je bilo tudi dosti mostov in 200 nasprotnikovih vlakov, ki so bili ali hudo poškodovani ali pa razbiti.

General Giraud — ameriški kandidat za vodstvo svobodnih Francozov

Stockholm, 9. julija. s. Ameriški tisk — očitno po navodilih, ki jih je prejel od zgoraj — se odkrito zavzema za generala Giraudja, katerega imenuje edinega pooblaščenega zastopnika svobodne Francije. Listi so sprožili val obsodb proti generalu De Gaulleu, ki da ni kos svoji nalogi ter izvaja tako diktatorsko politiko, ki bi lahko škodila odnosom zaveznikov s povojno Francijo.

General Nogues ne sme v Francijo

Pariz, 9. julija. s. Bivši generalni rezident v francoskem Maroku, general Nogues, ki je pred kratkim pobegnil iz Casablance v Lizbono, je poslal maršalu Pétainu, poglavarju francoske države, pismo s prošnjo, da bi se lahko vrnil v Francijo. Francoska vlada je obravnavala zadevo besedolomnega generala in je v sporazumu z nemško vlado sklenila njegovo prošnjo odkloniti.

Prepoved poljskih listov v Angliji

Stockholm, 9. julija. s. Angleške oblasti so prepovedale izhajanje določenega števila poljskih listov v Londonu in po drugih angleških mestih. Razlog za ta ukrep je, da so ti listi navzlic prejetim opozorilom še naprej zastopali sovražno stališče, ki bi lahko škodovalo odnosom z neko zavezniško državo. V tej pripombi bodo pač tudi največji preprosteji videli namig na Sovjetsko Rusijo.

Prazni zavezniški upi glede Italije

Oslo, 9. julija. s. List »Nationen« posveča uvodnik zadnjemu Ducejevemu govoru na seji vodstva fašistovske stranke. V začetku pravi, da je Italija v prvi bojni črti za bombardiranja in da se proti italijanskemu ljudstvu obračata nasilje ter živčna vojna, potem pa piše, da zavezniki upajo prisiliti Italijo na kolena. A kdor bere zadnji Mussolinijev govor, se mora prepričati, da je to upanje prazno. Utemeljitelj fašistovske Italije ne uporablja govorniških rečenic. Zaveda se, da ima za seboj ves narod, ki je odločen ostati trdno zedinjen.

Načrt generala Sikorskega za preselitev v Ameriko

Buenos Aires, 9. julija. s. Po novicah, ki so prispale sem, naj bi bil predsednik poljske vlade v Londonu general Sikorski že nekaj časa nameraval preseliti svoj glavni stan iz Londona v prestolnico Združenih držav. Eden izmed razlogov, ki je generala napotil na to misel, je bila prav njegova osebna varnost, ki se mu je zdelo, da je ogrožena, zlasti odkar je izbruhnil poljski spor s Sovjeti.

Porast angleškega državnega dolga v štirih letih

Lizbona, 9. julija. s. Angleški državni dolg, ki je ob koncu marca leta 1939 znašal 8.279 milijonov funtov šterlingov, je do 30. junija leta 1943 narasel na 19 milijard funtov šterlingov. Novi davki jemljejo vsakemu državljanu 40% njegovih dohodkov.

Ustanovitev Združenih podjetij za elektriko, plin, vodovod in cestno železnico v Ljubljani

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino smatrajoč za umestno, da se občinski obrati mesta Ljubljane za elektriko, plin, vodovod in cestno železnico združijo pod enotno upravo, odreja:

1. Ljubljanski občinski obrati za elektriko, plin, vodovod in cestno železnico se združijo v eno podjetje, ki ima industrijski značaj in se imenuje: »Združena podjetja za elektriko, plin, vodovod in tramvaj — Ljubljana«. To podjetje je ločeno od redne uprave mestne občine in ima svoje posebne proračune in računovodstva.

2. Podjetje oskrbuje dobavo električne energije in plina; gradi in vzdržuje naprave, potrebne za pitno vodo, kakor tudi vodi obratovanje na obstoječih tramvajskih progah in gradi nove po sklepih mestne občine.

3. Premožanje podjetja je last mestne občine. Čisti dobiček, od katerega se odteguje vse, kar je treba nameniti za izboljšanje in razvoj električne, plinske, vodne in tramvajске službe, pripade vsako leto mestni občini.

4. Upravi podjetja načeljuje upravni odbor, sestavljen iz petih članov, vstevši predsednika. Predsednika in ostale štiri člane imenuje župan izmed oseb, ki imajo pogoje za izvolitev za občinske svetnike in imajo tudi potrebno tehnično in upravno sposobnost.

Izjemoma in kadar to zahtevajo posebne razmere v upravi, se predsedstvo odbora lahko poveri tudi podžupanu.

Predsednik in člani ostanejo na svojem mestu štiri leta in se lahko ponovno imenujejo.

V upravnem odboru podjetja ne morejo biti sočasno očetje in sinovi, bratje, tast in zet, niti se ne smejo imenovati za člane odbora osebe, ki so v sodnem sporu s kakim obratom podjetja.

Upravni odbor se shaja na redne seje dvakrat mesečno, na izredne pa vsakokrat, kadar bi to zahtevale posebne potrebe.

Seje so sklepne, če je prisotna absolutna večina članov. Sejni zapisniki, podpisani od predsednika in tajnika, se morajo prepisati v posebne vpisnike in v izvlečku priobčiti v treh dneh županu.

Za člane odbora, ki se ne udeležijo treh zaporednih sej, se izreče, da so izstopili iz upravnega odbora ali pa tudi iz mestne uprave.

6. Sejam prisostvujejo samo s posvetovalnim glasom ravnatelj obratov in generalni tajnik mestne občine.

7. Upravni odbor:

— sklepa in odloča o vseh poslih podjetja, ki ne spadajo v pristojnost občinske uprave;

— predlaga županu proračun in računski zaključek podjetja. S proračunom se lahko predlagajo tudi izdatki za potrebe, ki zavzujejo čez dobo proračunskega leta;

— sestavlja letni načrt za izboljšanje in razvoj obratov;

— odobruje izdatke v mejah proračunskih postavk, kakor tudi dvigne iz sklada za večje in nepričakovane stroške;

— odobruje pogodbe za dela in dobave v mejah proračunskih postavk;

— predlaga županu plodonošno naložbo razpoložljive gotovine, kakor tudi cene proizvodov in razne tarife posameznih obratov podjetja;

— ukrepa glede nameščanja, napredovanja in odpuščanja uradništva in delavstva; jim določa področje in odloča o uporabi disciplinskih predpisov;

— predloži vsako četrtletje županu poročilo o upravljanju in poslovanju podjetja;

— pooblašča ravnatelja za sodno izterjevanje terjatev iz poslovanja podjetja;

— odobruje poslovniške, ki bi bili potrebni za dobro poslovanje podjetja;

— daje vse podatke in mnenja, ki jih zahteva občinska uprava;

— odloča o eventualnih odpisih terjatev.

8. Predsednik upravnega odbora:

— sklicuje in vodi seje odbora;

— skrbi za izvedbo sklepov odbora;

— razpravlja neposredno z ravnatelji obratov;

— prejema od njih poročila in jim daje navodila;

— odobruje nakupe do zneska lir 25.000.—;

— odreja pregled blaginje in skladišč blaga po enem članu upravnega odbora, generalnem ravnatelju podjetja in šefu mestnega računovodstva. Zapisnik o pregledu se pošlje upravnemu odboru, prepis pa županu;

— skrbi za izvedbo sklepov upravnega odbora in nadzoruje poslovanje podjetja in delovanje ravnateljev;

— podpisuje korespondenco, kakor tudi plačilne naloge in predpise za dohodke in izdatke.

V njegovih primerih ukrene po zahtevanju ravnateljstva, kar je potrebno, poroča pa o tem upravnemu odboru zaradi odobritve.

Če je odsoten ali pa začasno zadržan, ga nadomestuje eden izmed članov odbora, ki je za to posebej odrejen.

9. Po službi najstarejši med ravnatelji posameznih tehničnih obratov podjetja prevzame funkcije generalnega ravnatelja podjetja.

10. Ravnatelj odbora pomaga generalnemu ravnatelju v vseh poslih, ki jih mora obravnavati in odobravati upravni odbor. V ta namen odredi generalni ravnatelj, da se ravnatelj redno sklicuje dvakrat mesečno, k izredni seji pa vselej, če je njih sklic potreben zaradi poslov posebne važnosti ali to zahtevata dva ravnatelja obratov.

O vsakem sestanku se spiše poseben zapisnik.

11. Generalni ravnatelj:

— nadzira celotno tehnično poslovanje podjetja, za kar prevzema popolno odgovornost;

— načeljuje celokupnemu osebju in odreja v posameznih primerih disciplinske ukrepe, miljeje od odstranitve iz službe, ter za le-to, kakor tudi za sprejem, premeštev in odpust osebja predlaga, kar je treba.

— poroča kdaj pa kdaj o vsem, kar je važno za upravljanje podjetja in sproža ukrepe, ki se mu zdijo potrebni za ohranitev, delovanje in napredek podjetja;

— predloži konec vsakega meseca poročilo o poslovanju podjetja;

— izvršuje sklepe upravnega odbora;

— pripravlja osnutke proračuna in računskega zaključka;

— urejuje plačilne naloge, sezname, dohodkov in izdatkov, podpisuje korespondenco in vohče vse spise podjetja, ki jih ne podpisuje predsednik;

Nov komisar v občini Šmarjeta

Na podlagi 3. čl. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291 in glede na potrebo, da se razpusti občinska uprava v Šmarjeti ter imenuje nov izreden komisar, je Visoki komisar

odredil:

Cl. 1. Občinska uprava v Šmarjeti je razpuščena.

Cl. 2. Za novega izrednega komisarja občine Šmarjete je imenovan g. Florijan Zorko.

Civilni komisar v Novem mestu ima nalogo, da izvrši ta odlok.

Prodaja mesa na odrezek »110«

Pokrajinski Prehranjevalni zavod sporoča, da bodo v soboto, 10. julija, potrošniki lahko dobili pri svojih običajnih mesarjih proti odzemu odrezka »110« julijskih živilskih nakaznic, izdanih od Mestnega poglavarstva v Ljubljani: 100 gramov govejega mesa. Delitev se bo pričela ob 7 zjutraj.

Dobrepolje

Dve novi maši bosta letos v našem kraju. Dobrepolje so tega zelo veseli, zato so preteklo nedeljo tudi s takim veseljem in ljubeznijo sprejeli novomashnika gg. Poldo Toneta iz Gorji pri Bledu in Petra Goloba s Police pri Naklem. Gospod Poldo bo daroval prvo sv. mašo v nedeljo, 11. julija, v videnski župni cerkvi, katero že sedaj pripravljajo, da bo najlepše okrašena. Ob tri četrti na 10 dopoldne bo slovesen novomashnikov odhod iz župnišča v cerkev, ob 10 pa se bo pričela slovesnost. Novomashniku bo pridral kaplan g. Lavrih Janez. Popoldne ob 4 bo novomashnik opravil v cerkvi pri Sv. Antonu slovesne večerice, v kateri prav tako vabimo vse Dobrepoljce. V soboto na predvečer bodo dobrepoljski fantje priredili g. novomashniku pred župniščem podoknico, h kateri so prav tako vabljeni vsi. — G. Peter Golob bo bral novo mašo 18. julija in se tudi za to slavo Dobrepoljci že pripravljajo. Novomashnikoma čestitamo ob njuni sreči z željo, da bi njun blagoslov sprosila iz neba mnogo dobrega nad vso Dobrepoljsko dolino, ki ju je sprejela in se z njima veselila!

Iz Cerknice

V Martinjaku so pričeli graditi vodovod. Tako stara želja Martinčev bo morda vendar uresničena. Še skoraj pred 14 dnevi so pričeli krampi in lopate peti svojo pesem, pridni delavci so torej pričeli z gradnjo vodovoda. Do sedaj so se vaščani s pitno vodo oskrbovali iz nekaj vodnjakov, v poletni suši pa so s čebrički zahajali k studencu, ki je oddaljen od vasi preko 200 metrov. Studenec je dovolj močan za oskrbo vasi, saj bi se iz njega pri 8urnem dnevnem črpanju dalo izčrpati do 47 kub. metrov vode. Studenec leži le nekaj metrov nad vasio in je predvideno, da se spelle zajeti studenec v zbiralni rezervoar, iz katerega se črpa vodo v višinski rezervoar vsebine 60 kub. metrov. Zgraditev vodovoda je predvidena v dveh etapah.

Gibanje prebivalstva. Statistika izkazuje, da je bilo v drugem četrtletju v župnijah Cerknica in Grahovo rojenih 20 otrok, od teh 8 moških in 12 žensk, umrlo pa je 11 oseb, in sicer 7 moških in 4 ženske. Med umrli mi je bil najstarejši Vivoda Jernej, ki je dočkal 85 let starosti. V letu trih mesecev se je zvezlo samo en par.

otrokom sodelujočih otroških vrtcev in podobnih zavetišč pod vodstvom njihovih varuhinj.

Posebno pa prosimo občinstvo, naj slovesne otvoritve in nastopov otrok ne moti s tem, da bi sililo na samo igrišče. Nad otroškim paradižem in ob vsem obodu, obrobicem z vrsto tržnih klopč, je dosti prostora za tisoče gledalcev, ki bodo lahko vso prireditel videli dobro in tudi precej od blizu.

Na novem otroškem igrišču v Tivoliju bo v nedeljo živahno

Malčki se že dalj časa pripravljajo na slovesno blagoslovitev otroškega paradiža, ki ga bodo odprli v nedeljo ob 5 popoldne

Ljubljana, 9. julija.

Že dober teden so najmanjši Ljubljanci nerestrni in nemirni. Vsi ljubljanski otroški vrtci in podobna zavetišča otročev se z vno pripravljajo na slovesno otvoritev otroškega paradiža. Uče se dolge vrste deklamacij, prepleh pesmic in razposajenih plesov in iger, da se čim najbolj izkažejo pred najvišjo gospodo in prav tako tudi pokažejo dolgemu in širokemu okviru gledalcev okoli igrišča.

Gledalci seveda ne bodo smeli motiti otročev pri nastopu, zato mamic in tetke ter drugi prijatelji otrok ne bodo mogli na veliko pozornico, ki bo to pot ves otroški paradiž. Toda tudi med gledalci bodo otroci, sestre in bratci nastopajočih imeli prednost. Ob robu široke obrobne ceste otroškega paradiža bodo namreč po vsej dolžini v strnjeni vrsti postavljene klopi, kjer bodo smeli sedeti in gledati otroško rajanje samo otroci. Za njimi naj stoji odrasli gledalci. Prosimo jih, naj nikakor ne silijo na igrišče ter s tem ne motijo nastopajočih malčkov. Pod poveljstvom resnega, a prav tako dobrega gospoda bo delalo nad 20 mestnih uslužbenecv red, da prireditel ne bo motena. Vsi dohodi v otroški paradiž bodo zaprti, samo za povabljenе goste bo odprt dohod čez železniški prehod kraj Nunske ulice, vsi drugi gledalci naj pa pridejo iz glavnega drevoreda ali pa po polih nad mestno vrtinarijo.

Začetek slovesnosti je določen na 17. uro. Tedaj se bo pred Eksk. Visokim komisarjem, najvišjimi dostojanstveniki vojskih in civilnih oblasti ter skupino drugih povabljenih gostov razvil iz mestne vrtinarije pester sprevod. Na čelu sprevoda bodo nategovali mehove harmonikarji, se vozili kolesarji, za njimi pa korakale skupine posameznih zavodov z igračami, punčkami in konjički ter vozički. Veseli sprevod otročev bo zaključila vriskajoča svatba z ženom in nevesto, svati in godci.

Ko se bodo otroci pred skupino dostojanstvenikov postavili v polkrog, bodo belo oblečene deklice v svoj paradiž pripeljale eminenco kneza in škofa ljubljanskega v velikem ornatu.

Ko bodo vsi otroci odpeli »Mi se imamo radi«, bo spregovoril župan general Leon Rupnik, ter otroški paradiž izročil najnežnejši mladini. Za prelepo darilo se bo korajzen dečko zahvalil eksk. Visokemu komisarju dr. Giuseppu Lombardi, dražestna Alenka pa županu z lepo zahvalno pesmico.

Vsi otroci bodo zapeli. »Hitimo k božji mami«, nato pa bo Prevzvišeni iz nebes priklical božji blagoslov na otroški paradiž in njegove majhne lastnike — otroke ter jim spregovoril. Za blagoslov se bo Prevzvišenemu zahvalila skupina najmanjših otrok s kratkim prizorčkom, nato bodo pa spet vsi otroci zapeli »Lepa si, roža Marija«.

S pesmico »Delajmo zlata kolesa« se bodo otroci po vsem igrišču razvili v posamezne kolarje ter s pesmijo »Pleši kolo« zaigrali ringaraja. Nadalje bodo posamezne skupine igrale naslednje igre: 8 dečkov in 10 deklic iz Sp. Šiške;

Uničevanje naših zgodovinskih spomenikov

Grad Otočec pri Novem mestu, eden najstarejših in najslavnejših gradov na Dolenjskem, znan kot branik v času turških bojev ter znan iz naše literarne zgodovine po Tavčarjevi povesti: »Otok in struga« — kakršen je zdaj po obisku rdečih »osvobodilnih tolpe«. Komunisti so ta grad kakor večino drugih dolenjskih gradov ter slavni samostan v Pleterjah — požgali. Ali bodo oni ter njihovi sredinarski zavezniki v Ljubljani rekli, da je ta slika tudi laž našega časopisja?

Pošiljke iz Italije

v Ljubljansko pokrajino
Vam najhitreje in najceneje
dostavi mednarodna
transportna tvrdka

MARCHESI LOMBARDA S.A.
MILANO - VIA ARNALDO DA BRESCIA 8

Enkrat tedensko zbirni vagon
Milano — Ljubljana

Strokovna carinska služba
na vseh obmejnih postajah
— tudi v inozemstvu

Zastopstvo v Ljubljani:
RAJKO TURK, Vilharjeva cesta 33

BOGINJA MASČEVANJA

KRIMINALNI ROMAN

Pričakoval sem, da bo Scarlett nad to novico naravnost osupnil, pa je komaj malo zmajal z glavo.

»Nič se ne čudim temu. Gotovo je zelo zbehan. Ne morem ga obsojati. Zdi se, da so se stvari zanj slabo zasukale.« Scarlett je globoko vdihnil dim svoje smotke in bežno osvrknil z očmi Vanceja. »Čim bolj premišlujem o stvari, tem bolj sem prepričan, da je navsezadnje le možno...«

»O, vem to,« ga je prekinil Vance. »Toda, mi ne stikamo za možnostmi, mi hočemo točnih in jasnih podatkov.«

»Bojim se, da bo to težavno. Morilec je bil preveč spreten...« »Da, vprav to je tista slaba točka, da je bil preveč spreten! Res je! In jaz stavljam svoje nade vprav v tole abundanti cautela.« Vance se je zasmejal. »Da vam po pravici povem, Scarlett, nisem tako skrivnosten, kakor se zdi. Namen, ki sem ga imel pri tem, ko nisem hotel povedati, kaj slutim, je bil, prisiliti morilca k novim njegovim poskusom. Izdal se bo prej ali slej.«

Scarlett ni takoj odgovoril. Šele čez nekaj časa je dejal: »Spoštujem tvojo zaupljivost, Vance. A moje mnenje je, da se ti ne bo nikoli posrečilo izslediti zločinca.«

»Morda imaš prav,« je priznal Vance. »Na vsak način pa te prosim, da paziš, kaj se bo zgodilo... Da, priporočam ti, da paziš: Kylejev morilec je od sile prekanjen.«

»Tega mi ni treba še posebej praviti.« Scarlett je vstal, šel h kamninu in se naslonil na marmornat okvir. »O njem bi ti lahko marsikaj povedal.«

»O tem sem prepričan.« Na moje silno začudenje je Vance sprejel to Scarlettovo pripombo brez vsakega najmanjšega pre-

senečenja. »A ne spuščajmo se zdaj predaleč v to stvar,« je še dodal.

Tudi on je vstal, odšel proti vratom in pred svojim odhodom pomahal z roko Scarlettu v pozdrav.

»Prišli smo tod mimo, pa smo se spomnili, da morda ne bi bilo napak, če ti povemo, kako se je vsa stvar razvila in ti razložimo sedanje stanje.«

»Zelo sem ti hvaležen. Z menoj je res vse narobe, in živci mi odpovedujejo. Rad bi delal, a vsi moji papirji in potrebščine so v muzeju. Dobro vem, da vso noč ne bom zatislil oči.«

»Zbogom! Vance je že odprl vrata.

»Poslušaj, Vance! ga je ustavil Scarlett. »Se vrneš pozneje k Blissovim?«

»Ne, zaenkrat tam nimamo kaj opraviti,« je odgovoril Vance mirno in enolično, kakor bi mu bilo dolg čas. »Čemu pa me to sprašuješ?«

Scarlett je pihnil v pipo.

»Kar tako.« Pogledal je Vanceja z očitno zaskrbljenostjo.

»Res, brez kakšnega posebnega namena. Rad bi zvedel, kako bo preiskava napredovala. Res ni mogoče vedeti, kaj se utedne zgoditi.«

»Naj se zgodi kar koli, Scarlett,« je nekam trdo dejal Vance. »Gospa Blissova je na varnem. Mislim, da smo lahko prepričani, da jo bo Hani ščitil.«

»E... prav gotovo,« je pomrmal Scarlett. »Hani je zvest pes... Pa kdo naj bi vendar skušal storiti gospe Meryt kaj hudega?«

»Res je, kdo?«

Vance je tedaj že stal med vhodom ter pridržal hišna vrata odprta, ko smo Marukham, Heath in jaz odhajali iz hiše. Scarlett se je precej pozno spomnil na gostoljubnost. Stopil je proti nam in dejal:

»Zal mi je, da odhajate. Če bi vam lahko kaj pomagal... Ste s hišno preiskavo že končali?«

»Vsaj zaenkrat... Vance je umolknil. Odšli smo mimo njega

skozi vrata in smo počakali na dnu stopnic. »Ne mislimo se vrniti v Blissovo hišo, dokler se ne zgodi kaj novega.«

»Čisto prav je tako,« je pritrdil Scarlett in prikimal. Izraz na njegovem obrazu je bil nenavaden.

Stopili smo na Irving Place in Vance je poklical taksi.

»Zdaj je čas, da gremo jest... Malo okrepčilal« je pomrmal Brevoort ni daleč...«

Privosčili smo si dobro mero čaja v starem hotelu Brevoort blizu spodnjega konca Pete avenije, in brž nato nas je Heath zapustil in se podal na policijsko ravnateljstvo, da poda svoje poročilo ter pomiri časnika, ki bi ga prav gotovo naskočili, čim bi zvedeli za umor.

»Bolje je, če ste pripravljeni,« je svetloval Vance naredniku, ko je odhajal. Jaz namreč pričakujem velikih stvari in brez vas ne bi mogli storiti ničesar.«

»Ostali bom v uradu vse do desetih zvečer,« mu je odvrnil Heath in naredil šobo. »Sicer pa gospod Markham ve, kje stanujem. Povedati pa vam moram, da pač nimam smisla za kakšno pesnikovanje.«

»To že vsi vemo,« ga je razigrano očepnil Vance.

Markham je telefoniral Swackerju, naj zapre svojo pisarno in naj gre domov. Potem smo se mi trije podali proti Longue Vue na kosilo. Vance ni hotel več govoriti o zločinu, pač pa je neprenehoma govoril samo o glasbi in kuharski umetnosti.

»Tale paradnižnikova omaka je odlična, Madera! pa je preveč rezek. Spričo prepovedi točenja alkoholnih pijač pri nas, Markham, kuhinjske dobrote ne gredo nič več tako v slast. Tisti, ki so uvedli to novost, pač nimajo nobenega smisla za želodčne zadeve. Stvar je resna tudi zato, ker Amerikancem

»Ali ne bi bilo bolje, Vance,« se je nekoliko razjezil Markham, »če bi pustil pri miru te neumnosti in bi mi raje razložil svoje mnenje o Kylejevem umoru?«

»Zelo neljubo bi mi bilo,« mu je odvrnil Vance ljubeznivo.

»Počakajmo vsaj na kakšno dobro kapljico...«

Nekaj zanimivih glasov o modi sončenja

Naši predniki so nosili sončnike, sodobniki pa bi bili radi od sonca ožgani

Ljudje smo že taki, da radi padamo iz ene skrajnosti v drugo. Naše stare matere so nosile še sončnike in so se skrbno varovale sonca, njih vnukinje pa rade poležavajo na kopaljških, da bi dobile čim bolj zagorelo polt, ali da bi se napile sonca, kakor pravijo. Približno 30 let bo od tega, odkar so prišli pisani sončniki ali parasoli iz mode. Nekdaj je bil pač lepota okus tak, da je morala biti koža bela in so zaradi tega nosile mešanske ženske tudi posebne rokavice, da jim ne bi sonce kože opalilo. Zagorela polt se jim je zdela kmečka, bela pa gosposka.

Moda sončnikov se bo vrnila?

V zvezi z razmahom kopalnega in smuškega športa, pa tudi v zvezi s planinsko kulturo, so se začeli ljudje navduševati za sončenje. Če so si naši predniki v vročih poletnih dneh želeli sence, bi lahko rekli o sodobnikih, da si želijo sonca. Mladina, ki se je navduševala za športne junake, ki so bili več pod vedrim nebom in so zaradi tega od sonca zagoreli, jih je začela tudi v tem oziru posnemati.

Dandanes je sončenje v visoki modi. O tem se pripravi v prvih pomladanskih dnevih v mestnih vrtovih, ko vidite marsikoga, kako sedi na sončni klopi, mirno drži glavo v višini in zre zdelo pravokotno padajoče sončne žarke. Toplota mu prija, hkrati pa si želi, da bi dobil zdravo zagorelo polt.

Marsikje so si tudi doma omislili kotichek na strehi ali terasi, kjer posedajo na ležalnih stoli, ali pa so si oskrbeli posebne lesene ležalnike, kakršne vidimo v kopaljških. Nič zato, če jih kdaj pa kdaj zaboli glava od premočnih žarkov, in nič za to, če se zgodi, da se pojavijo na koži nevspečni mehurčki. Lepo je imeti zagorelo polt, in to tem lepše, če si oblečemo snežno belo perilo ali rumeno bluzo, da so kontrasti čim večji ter pride zagorelost tem bolj do izraza. Sončarji so prepričani, da je ožgana polt prikupna, hkrati pa verujejo, da je v tem tudi kaj zdravnega.

V kopaljških se lahko prepričate, da mnogi v tem oziru pretiravajo. Zagoreli so, kakor da bi bili viti iz bron, čeprav sedijo morda po šest do osem ur v pisarniških prostorih in imajo za sončenje na razpolago samo opoldanske odmore in nedelje. Če jih kdaj pa kdaj zaboli glava, iščejo temu vzroka v soparnem vremenu ali v čemer koli drugem, samo tega se ne spomnijo, da je bilo najbrž sončne kopeli preveč. Kakor rečeno, sončniki so prišli iz mode, in dandanes jih vidimo samo še v muzejih poleg pahljaj ali pa na vrtovih velikih restavracij.

Toda, če računamo s tem, da se moda vrača, tedaj se zdi tudi verjetno, da se bodo vrnila nekot tudi sončniki. Že se namreč oglašajo zdravniki, ki svarijo pred razvado pretiranega sončenja in opozarjajo na škodljive posledice.

P. Nurmi o sončenju

Lahko bi rekli, da so športniki uvedli navedo sončenja, pa tudi, da jo bodo najbrž pokopali. Čeprav opažamo, da je velika večina športnikov zagorele polti, vendar nam pada v oči, da so najboljše med njimi — beli. To velja za plavalce, igralce nogometa, lahkoatlete itd. Kdor je imel priljubljenost, da je prisostvoval olimpijskim igram ali drugim velikim prireditvam, se je lahko prepričal, da je to točno. Tekmovalcem svetovnega slovesa se naravnost pozna, da so se varovali sonca. Tu pa tam smo tudi lahko videli, da so iskali sence, da bi verovali svojo telesno in duševno čilost. O ameriških plavalcih vemo, da nosijo bele površnike (trenirke ali kopalne plašče), da bi bili zavarovani v opoldanskih urah pred premočnimi sončnimi žarki, na mednarodnih telovadnih tekmah pa smo videli tudi moške, ki so enostavno razprli dežnike, da bi bili v senci. Sam Nurmi, znani finski kralj tekačev, ki malokdaj spregovori, je izjavil naslednje: »Sonce slabi voljo.«

Vem, spoštovani bralec, da boš presenečen, ko boš to bral. Morda pa se boš spomnil nekdanjega obiska madžarskih plavalnih prvakov v Ljubljani, ko je bil med njimi tudi mojster Barany, in ko so

se ločili od naših ravno po tem, da so bili Madžari bele polti, naši pa zagorele. Nek zdravnik, ki je motril tekmovalce na olimpijadi, je n. pr. dejal, da so opaljeni športniki navadno najslabši. Podobno je izjavil tudi svetovni prvak v plavanju Amerikanec Kiefer: »Sonce ni dobro za športnike.«

Iz tega sledi...

To, kar smo zapisali zgoraj o sončenju in o športnikih, velja seveda zlasti za one, ki morajo z vsjo pozornostjo bdeči nad telesnimi silami in nad čilostjo, da lahko preplavajo 100 m izpod 1 minute, da skacejo 8 m daleč ali da pretečejo 5000 m v 14 minutah — z drugo besedo, da lahko tekmujejo z najboljšimi na svetu. Vsakomur, ki je kdaj ležal po dve ali tri ure na opoldanskem soncu, bo gotovo znano, da se je počutil potem neugodno, da si je želel samo počitka ali sence.

Razumeti pa moramo, da so se ljudje ravno v dobi, ko so sledili geslu »nazaj k naravi!« in ko so se začeli navduševati za udejstvovanje pod vedrim nebom, ogreli tudi za sončenje. Lahko bi rekli, da so se nekaj sonca preveč varovali, dandanes pa v tem oziru čisto pretiravamo. Sončenje ni za vsakogar, pretirano sončenje pa še celo ne. Vse vrste jetike se poslabšajo, če je bolnik predolgo n asoncu. Tudi o dojenčkih vemo, da ne prenašajo ležanja na vročem soncu. Zdravnik doktor Kramer na primer trdi, da sončenje tudi zmanjšuje tek do jedi in da vpliva neugodno na slabokrvnost. Priznani športni zdravnik dr. Kohlrausch pa je že pred 15 leti napisal, da je treba sončenje dozirati zelo postopoma: začeti je treba s sončno kopeljo po 2 krat 5 minut v športni obleki in prav polagoma podajevati tovrstno utrjevanje.

Iz povedanega sledi, da je napačno, če se kdo sredi poletja spomni na dolgotrajno ležanje na soncu. Potrebna je postopnost, zaželeno pa je tudi zmernost, da bomo resnično deležni zdravstvenih koristi zračnih in sončnih kopeli. V lepotnem oziru pa bi lahko trdili, da je dvomljivo, če je lepše, da ima nekdo tako zagorelo polt, da vzbuja s tem pozornost med ljudmi, ali pa da je samo zmerno ožgan. Lepota, ki razodeva, da smo se zanj preveč potegovali, ni nikoli prikupna.

Kdor se hoče torej sončiti po pameti, ne bo ležal po ure in ure na deskah, pač pa bo užival dobroto sonca s sprehodom, s plavljenjem, z delom pod vedrim nebom ali pa s športnimi igrami. Če hodimo pri kopanju vneto v vodo, bomo veliko lažje prenašali sonce kot pa tedaj, če ležimo neugodno na suhem. Isto velja tudi za podjetne planince, ki urno hodijo po gorskih stezah in se pri tem potijo. Prav zaradi tega, ker se potijo, ne čutijo premočnega sonca. Zdravstvoslovje polpretekle dobe je marsikaj priporočalo čim več sonca (verjetno zaradi tega, ker so se ga ljudje bali), dandanes pa se že čujejo glasovi, ki pozivajo k zmernosti.

Življenje koliščarjev na Ljubljanskem barju je prelepo popisano v JALENOVI knjigi

BOBRI II. DEL „ROD“

Kupite to lepo knjigo. Dobite jo po vseh knjigarnah in trafikah!

Knjiga, ki jo boste brali in gledali, je »QUO VADIS« — naš roman v slikah.

IMMINENTE AL CINE UNION
V KRAKEM V KINU UNION

V nekaj vrstah

Smrt gorenske rojakinje v Srbiji. Na Vnebohod je umrla zadeta od možganske kapi soproga šetkarja in posestnika iz Komende Ivana Rebolja. Smrt jo je pobrala v 32. letu življenja. K večjemu počitku je spremlilo pokojnico veliko število rojakov. Naj bo blagi ženi lahek počitek v daljni zemlji. Soproga, otrokoma in drugim svojcem izrekamo naše iskreno sožalje.

Dolinarjeva razstava v Beogradu. V »Beografskem salonu« je bila junija razstava kiparja Lojzeta Dolinarja. Razstavljena so bila po večini njegova najnovejša dela. Obiskovalci razstave so Dolinarjeve umetnine toplo ocenili.

Obvezna delovna služba v Srbiji. Beograjska mestna občina je pozvala obveznike delovne službe letnikov 1903, 1904, 1905, 1906 in 1907, naj se prijavijo na določenih mestih ne glede na sedanjo zaposlitev in poklic. Prijavitelj se ni treba edinele članom srbske državne straže in organom državne varnosti.

Nesreče. V levico se je vsekala 30 letna delavka »Franja Grabnerjeva iz Ljubljane. Franciška Zupančičeva, 36 letna delavka v tovarni Saturnus v Ljubljani, se je poškodovala na rokah. S koleza je padel in si zlomil desnico 36 letni delavec Anton Grabelšek z Vrhnice. 43 letni delavec Ivan Vidmar iz Kočevja je tako nesrečno skočil z vagona, da se je obotno ranil na desnem kolenu. Ponesrečenci se zdravijo na kirurškem oddelku ljubljanske splošne bolnišnice.

Navdušen zbiralec za zimsko pomoč na Spodnjem Stajerskem je Jožef Cander iz Nove cerkve. Mariborski dnevnik piše o njem, da je bil četovodja Cander v prejšnji svetovni vojni ves čas na fronti, dokler ga ni zadela granata, ko je izgubil obe nogi. Za svojo hrabrost je prejel več odlikovanj. Ob zadnjem prevratu je postal s svojo ženo navdušen delavec v Stranki, zlasti se je zavzel za zbirke zimске pomoči. Od septembra lani do 15. junija letos je v domačem kraju zbral 1397 mark. Krajevni skupinski vodja se mu je za njegovo vneto zavedanje in mu kot posebno priznanje izročil Hitlerjevo knjigo »Mein Kampf«.

Zrtev strele. Iz Št. Jurja ob Taboru poročajo, da so v Savinjski dolini zadnji čas večkrat divjale nevihte. Letina bi bila prav dobra, žal pa je žito močno poleglo in leži marsikod vse navzkriž. Posebno hudo neurje je razsajalo 24. junija. Strele je treščila v podružnično cerkev v Kaplji. V srce je zadela daleč naokrog poznano Kobalčeto teto, ko je zvonila k hudi uri. Ko so jo z umetnim dihanjem skušali obuditi k življenju, je nesrečnica le še enkrat pogledala, potem pa izdihnila. Pod zvonom je bilo tudi več otrok, ki so se tja zatekli pred nevihto. Strele je vse omamila in so obležali poleg pokojnice, vendar so se kmalu spet zdravili. Pogreba Kobalčeto tete se je udeležilo mnogo ljudi.

Pri kopanju je utonil 18 letni ključavničarski vajenec Karel Duh iz Gornjeja Radvanja pri Mariboru se je šel kopat v neki ribnik. Najbrž ni znal plavati in je nenadoma izgubil pod vodo. Na pomoč poklicani reševalci trupla niso našli in tudi iskanje prostovoljnih gasilcev je bilo brezuspešno.

V čebur je utonila. Zakoncemna Klug iz volšperskega okraja je tako rekoč pred očmi utonila 16 mesečna hčerka Roza. Medtem ko je mati došla svojega štiri mesece starega sinčka, je pustila hčerko za trenutek nenadzorovano. Otrok je medtem padel v čebur z vodo in utonil.

Poročila sta se v Račju pri Mariboru Viktor Falež in Marija Sauer. V juniju je bilo v Račjem 12 rojstev in ena poroka. Umrli ni nihče.

Smrtina kosa. V Mariboru so umrli: 73-letna zasebnica Marjeta Lah, sin ključavničarja Viljem Roner in 70-letni rentnik državne železnice in hišni oskrbnik Rudolf Gangl. V Brezicah je umrla 77-letna vdova Antonija Krošelj.

Nesreče. V Ročici pri Zgornjem Šentjakobskem dolu je 61-letna prevzitarica Marija Kupčič padla z lestve in se hudo poškodovala. Zlomila si je med drugim nogo nad kolonom. — 64-letni konjski hlapec Mihael Marčič iz Maribora je tako nesrečno padel z voza, da si je pretresel možgane. Oba ponesrečenca so prepeljali v mariborsko bolnišnico.

Gibanje prebivalstva v Ptuj. Poročila sta se v Ptuj Lovrenc Munda z Dunaja in Franciška Rižnar iz Ptuj. Umrli so: Jožef Cigule iz Dornave, Rudolf Günther iz Ptuj, star 31 let, Katarina Predelika iz Rogoznice, stara 74 let, in Terezija Simonič iz Runče pri Veliki Nedelji, stara 72 let.

Ureditve prodaje zgodnjega krompirja. Po naredbi kmetijske deželne zveze na Koroškem je Gorenjska prosto pridelovalno ozemlje. V krajih, kjer je bilo prej v navadi trgovanje na trgu, je to še nadalje dovoljeno, toda samo, če se oddaja zgodnji krompir potrošnikom po veljavnih določilih. V izrazito kmečkih občinah lahko pridelovalci krompir prodajajo naravnost potrošnikom, ki bivajo v isti občini, toda tudi proti izročitvi veljavnih izkazov.

Suhe gobe

po najvišji dnevni ceni
kupujo Sever & Komp.

Ljubljana

Koledar

Petek, 9. malega srpana: Kraljica miru; Gorkumski mučenec; Veronika, devica in opatica.
Sobota, 10. malega srpana: Amalija, devica; 7 bratov mučencev; Rufina, devica in mučenica.

Obvestila

Osebnih izkaznic. Lastnike novih (zamenjanih) osebnih izkaznic opozarjamo, naj to listino vestno hranijo, ker **duplikatov ni dovoljeno izdajati** po izvršilnem razpisu Visokega komisariata k uredbi o zamenjavi osebnih izkaznic.

Opozorilo davčne uprave. Delniške družbe (razen zavarovalnih), družbe z o. z. in vsa podjetja, ki so zavezana voditi poslovne knjige, morajo po določilih t. p. 37 taksnega zakona prijaviti davčni upravi najpozneje do 15. julija vsakega leta seznam odprtih ali tekočih računov v minulem polletju.

Takša L 12 za vsak odprti ali tekoči račun ter se nalepja na en izvod seznama, ki se vloga v dvojniki.

Opustitev prijave v navedenem roku se kaznuje poleg plačila redne takse še s kaznijo v višini trikratnega iznosa redne takse.

Družbe oz. podjetja, ki v minulem polletju niso imela odprtih ali tekočih računov, so dolžna prav tako predložiti prijavo, ki pa ni zavezana takši. Če te prijave ne predložijo, se kaznujejo z globo 190 lir.

Prenos razdeljevalnih skladišč racioniranih živil detajlistom mesta Ljubljane

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata javlja, da se bo počenši od ponedeljka, 12. julija, razdeljevanje racioniranih živil trgovcem v Ljubljani preneslo iz skladišč Volk in Vok v skladišče v Mestni klavnici (desna stran).

»Quo vadis«

zgodovinski roman iz prvih časov krščanstva, v novi izdaji in novi obliki

Sloviti roman poljskega pisatelja Henrika Sienkiewicza, ki mojstrsko popisuje propadanje poganskega Rima in zmagoviti nastop mladega krščanstva, je pri nas zelo poznano delo. Komu je neznana ganljiva zgodba o križanih ljubezni med krščansko kraljično Ligijo in mladim rimskim plemičem in spreobrnjenjem Vincijem? Kdo ne ve za Ursula in Hilona; komu se ne bi smilil po svoje dobri in plemeniti pogan Petronij, ko gre s svojo zvesto sužnjo Euniko v prostovoljno smrt? In kdo ne pomni strahotnih prizorov o mučenju kristjanov na zapoved cesarja Nerona; kdo ne ve za »žive plamenice«, ki si jih je za mučenje kristjanov izmislil Tigelin?

To znamenito delo, najprihodnejša povest svoje vrste, bo prihodnji mesec izšlo v novi izdaji in novi obliki, namreč kot **roman v slikah**, tako kakor je že izhajalo v »Slovenskem domu«. Vsa pisana snov, ki človeka že zgolj s podano besedo tako zagrabi, bo v tej knjigi prikazana v mojstrskih slikah risarja J. Beraneka.

Novi **»QUO VADIS«** bo debela knjiga, velika kakor četrt strani »Slov. doma«. Obsegala bo 216 strani samih slik. Tiskana bo na dobrem, močnem papirju, vezana pa mehko (kakor knjige »Slovenčeve knjižnice«) ali trdo, v polplatno. Nekaj izvodov bo pa na tiskanih na najboljšem papirju ter vezanih v celo platno. Ker bo ta znamenita knjiga izšla samo v omejenem številu izvodov, opozarjamo bralece našega lista, naj si jo zagotovo v prednaročbi. Naroča se v uredništvu »Slovenskega doma«, Ljubljana, Ljudska tiskarna. Mehko vezana velja 32 lir, v polplatno vezana 45 lir, najboljša izdaja pa 85 lir. Za naročilo zadostuje dopisnica. Osebo na lahko naročate v upravi »Slov. doma«, Ljudska tiskarna, pritičje.

Naročniki »Slovenskega doma« imajo v prednaročbi znaten popust. Namesto 32 lir velja zanje navadna izdaja samo 25 lir. Izkoristite to ugodnost!

Dobro nagrado dam tistemu, ki je našel celtno za pokrivanje voz. Izgubila sem jo 8. t. m. okoli 11 na poti od Strelške ulice mimo Sv. Jožefa na Ambrožev trg in dalje po Fugnerjevi do Ranzingerja. Naslov naj pošli najditelj pri vratarju Ljudske tiskarne.

Kolumb odkriva Ameriko

Popoldne se je kralj podal na kapitanovo ladjo. Kolumb ga je sprejel s častmi, kakor mu gredo. Dal mu je razumeti, da je sam v službi kastilskih vladarjev, ki sta najmočnejša kneza na svetu. Toda niti Indijanci z ladje, ki so služili za tolmače, niti kralj in njegovi niso verjeli Kolumbovim besedam, kajti vsi so bili prepričani, da so kristjani prišli z neba in da bivata kastilska vladarja v nebesih, ne pa na zemlji.

Postregli so kralju s kastilskimi jedili in on je jed le ugriznil, nato pa je ostanek dal svojim svetovalcem, vzgojitelju in ostalim, ki so spadali v njegovo spremstvo. Kolumb je o tej stvari zapisal:

»Vaši Veličanstvi sta lahko prepričani, da so te zemlje in posebno ta španski otok tako rodovitne in sijajne, da tega ni mogoče dopovedati nikomur, ki jih ni videl. Treba je priti semkaj in potem verjeti. Ta otok in vsi ostali pripadajo Vama in Kastilji in ni treba sedaj za prevzem vlade nič drugega, kakor priti sem in začeti ukazovati domačinom, ki bodo storili prav vse, kar jim bo naloženo. In resnično jaz s to peščico ljudi, ki me spremljajo, lahko hodim po teh otokih, ne da bi se bal kakega nasprotovanja. Ze prej sem ugotovil, da so samo trije moji ljudje, ki so se izkrcali na kopnem, pognali v beg s svojim pojavom velike množice, čeravno jim niso hoteli storiti nič zalega. Orožja nimajo, niti niso bojevitni, hodijo okrog goli in nezasečeni, boječi se pa tako, da se, četudi bi jih bilo tisoč, ne bi upali postaviti se po robu niti trem mojim mornarjem. Prav nasprotno, celo zelo pohlevni so in pripravljeni nas ubogati, ako bi jim naložili delo, setev in vse druge potrebe. Rabili bi jih za gradnjo trgov in mest, naučili bi jih oblačiti se, pozneje pa bi jih naučili tudi naših navad.«

Ponedeljek, 17. decembra. — Ponoči je z veliko silo

pihal veter od severovzhoda, toda morja ob tem obrežju ni preveč majal, kajti štiti ga otok Tartaruga, ki se dviga nasproti kakor zavetje. Tudi ta dan se je moral Kolumb držati tega kraja in je poslal k bregu nekaj mornarjev, da bi z mrežami lovili ribe.

Indijanci so bili zelo veseli, da so mogli biti v družbi kristjanov. Prinašali so jim puščice prebivalcev Kanibata odnosno Kanibalov. Te puščice so zelo dolgi trsi, na koncih pa imajo pritrdjene male palčice iz lesa, priostrene in prekaljene v ognju. Dva Indijanca sta pripovedovala, da Kanibalom manjkajo gotovi deli telesa, in špancem dopovedovala, da bi jih Kanibali radi raztrgali na kosce in jih požrli. Kolumb pa jim tega ni verjel.

Vnovič je poslal na obrežje svoje ljudi. Ti so prispeli v vas in dobili v zameno za steklene bisere nekaj koscev zlata, predelanega v zelo tenke lističe. Videli so nekoga, katerega so domačini nazivali »kakaiko« in katerega je Kolumb imel za upravitelja pokrajine, da je imel kos zlata, velikega kakor pest, in da ga je hotel dati v zameno. Vrnil se je v svojo kočo, dočim so drugi ostali na obrežju ter tam začeli zlato sekati na kosce ter potem posamično z njim trgovati. Ko pa zlata ni več imel, je »kakaiko« s kretinjami dopovedoval, da je novo pošiljko že naročil in da bo prispela čez nekaj dni.

Ta trgovska nadarjenost, njihov način dela, njihove navade in ukažljivost so znaki, ki govore za to, da je to ljudstvo izkušeno in preudarno bolj kakor pa druga plemena, s katerimi so kristjani doslej prišli v dotik. Kolumb pravi:

»Popoldne je z otoka Tartaruga priplul čoln, na njem pa 40 mož. Medtem ko se je vozilo približevalo obrežju, so se vsi prebivalci naselja, kolikor jih je bilo tukaj, vsedli v znak miru. Iz čolna pa je stopilo najprej nekaj ljudi, potem pa še ostali in se spustili v bitko. Tedaj pa se je dvignil »kakaiko« — upravitelj — in jih sam z besedami, ki so zvenele kot grožnje, začel poditi nazaj proti vodi, začel pobirati po obrežju kamenje in ga metati v vodo proti čolnu. Potem ko je kazalo, da so ga oni s Tartaruge ubogali in se umaknili na svoj čoln, je zagrabil kamen in ga dal

v roke mojemu oddelku, ki sem ga poslal skupaj z notarjem na suho, da bi pogledala, ali imajo domačini še kakšne druge koristne reči. Toda moji ga niso hoteli vreči. S tem je hotel upravitelj pokazati, da je Kolumbu naklonjen. Takoj se je čoln oddaljil.

Čim so odšli, so Indijanci dejali Kolumbu, da je na Tartarugi več zlata kakor na Španskem otoku, ker je Tartaruga bližja Banequeju. Toda Kolumb je zapisal, da ne verjame, da bi se zlato dobilo niti na Španskem otoku niti na Tartarugi, pač pa je zlato, katero so imeli domačini, prišlo najbrž iz Banequeja in da ga dobe zelo malo, ker nimajo ničesar, kar bi dajali v zameno. Pristavlja, da je zemlja tako plodna, da ni potrebno, da bi se prebivalci morali truditi za svojo prehrano, za obleko pa jim tako ni, ker hodijo goli.

Kolumb je prišel do sklepa, da ni daleč stran rudnik zlata, in zaupal je v Boga, da mu bo že pokazal ta kraj. Dobil je podatke, da je od pristanišča, kjer je bil, pa do otoka Baneque za štiri dni plovbe, torej kakih 30 do 40 morskih milj, katere pa bi lahko prevozil v enem samem dnevu, ako bi nalezl na ugoden veter.

»Kraljevski« sprejem na krovu.

Torek, 18. decembra. — Kolumb je tudi d-nes ostal na obrežju, nekaj zato, ker ni bilo za plovbo ugodnega vetra, še bolj pa zavoljo tega, ker mu je bil upravitelj obljubil, da mu bo prinesel zlato. Ni se sicer nadejal velikih količin dragocene kovine, ki mu jo upravitelj utegne dati, pač pa je računal, da bo dobil točnejše podatke o njegovem izvoru, kajti prepričan je bil, da na otoku ni nobenega zlatega rudnika.

Ob jutranji zori je Kolumb ukazal, naj njegova ladja in »Niña« izobesa znake in zastave v proslavo praznika Marije odnosno Oznanjenja, in je dal razen tega izstreliti tudi več strelcev.

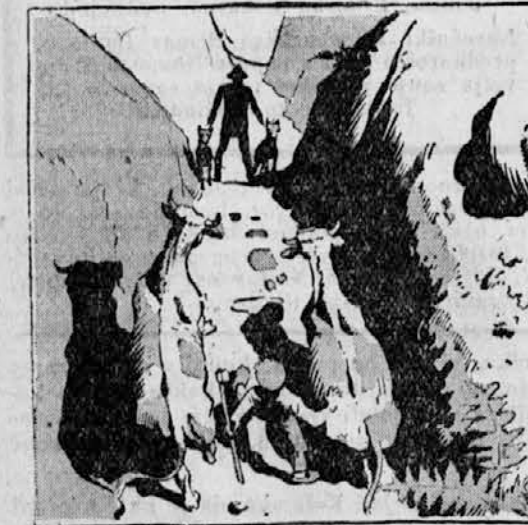
64.

65.

66.

Vola sta se v klancu počasi zibala zdaj sem zdaj tja ter ga s svojimi telesi skoraj zapirala. Kar se splašena ustavila in tako zamukala tako, da je volarja kar v srce zabolelo. Brž je pogledl, kaj je temu vzrok.

In tedaj je zagledal sredi klancu čudnega možaka, vsega črnega; v vsaki roki je vodil po enega čisto črnega psa proti njemu.

Če ste naročnik Slovenskega doma, dobite naš »QUO VADIS« v knjigi že za 25 lir!

»SLOVENSKI DOM« izhaja vsak delavnik ob 12. Urejuje: Mirko Javornik. Izdajatelj: inž. Jože Sodja. Za ljudsko tiskarno: Jože Kramarič, vsi v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6. Telefon 40-01 do 40-05. Mesečna naročnina 11 lir, za tujino 20 lir. — Posamezna številka 50 cent.

»Blíža se težavni čas žetve«

Resen opomin vsem, ki delajo po kolhozih ter vsem krajevnim voditeljem

Stockholm, 8. julija. s. Tukajšnji časopisi pišejo, da moskovska »Pravda« prinaša članek, v katerem poudarja, da je treba končati s košnjo sene, preden bi se začela žetev pšenice. Blíža se težavna doba — piše sovjetski časopis — doba, ko bo treba spraviti žito s polja. Ta doba bo zahtevala skrajnih naporov od vseh naših delavcev po kolhozih, ki se zavedajo svoje dolžnosti do domovine pod orožjem. Treba se je pripraviti na to dobo, ki je tako važna za kmeteko življenje, treba je imeti pripravljeno vse orodje in vse poljedelske stroje. Treba je pokazati vsakemu delavcu, kje je njegovo mesto. Predvsem pa je treba čimprej končati s košnjo. Košnja je za naše kolhožane in za voditelje krajevnih organizacij. Po nekaterih pokrajinah, kakor na primer v republiki Turkmeniji in po drugih, so s košnjo sene že končali. V nekaterih deželah se komsolmoleci in mladina zavzema za tak način dela, ki bi zagotovil vsaki kravi 4 do 5 ton krme. Stvar je vendar tako jasna: čimprej bo košnja končana in čim več sene bodo nakosili, več krme bo letošnjo zimo imela naša živina. Zdi se, da bi bili morali vsi razumeti ta položaj glede krme, toda mnogo je med našimi delavci in krajevnimi voditelji ljudi, ki nočejo in ne morejo tega razumeti. Temu je treba enkrat za vselej narediti konec. Delavec in voditelj krajev-

ne organizacije se morata potruditi in razumeti enkrat za vselej, da uspeh naše živinoreje zavisí neposredno od kakovosti krme, ki bi jo lahko imeli na razpolago.

Lani je bilo storjenih mnogo napak in po nekaterih pokrajinah niso pokosili zadosti sene. Letos so v teh pokrajinah popravili lanske napake, so pa tudi takšne pokrajine, na primer ona pri Novosibirsku in Sratovu, ki se še šele zdaj pripravljajo na košnjo sene. Tudi v pokrajini okrog Ivanova so se letos precej zapoznili s košnjo. Takšne malomarnosti ni mogoče več trpeti. Kakor se nekateri kolhožani prav nič ne brigajo za to, kaj bo jutri, se tudi nekateri tajniki krajevnih organizacij ne zanimajo prav nič, kako potekajo poljska dela v njihovih pokrajinah. To je prava sramota za kolhožane in krajevne voditelje. Čimprej je treba popraviti to stanje, in sicer korenito. Istočasno pa ne moremo kaj, da ne bi pohvalili kolhozov, kjer je bilo delo z vso vestnostjo organizirano. Ne smemo pozabiti, da se seno kosi samo enkrat na leto. Ko ta doba mine, sene ni mogoče nič več kositi. Tudi zaradi tega je treba kositi seno brez pozpozitve, vsekakor pa pred začetkom žetve na polju. To je — končuje sovjetski časopis — domoljubna dolžnost vsakega kolhožana in slehernega voditelja krajevnih organizacij.

Celine potujejo

Grönlandija se vsako leto odmakne od Evrope za celih 36 metrov!

»Ljudje se gibljejo, gore pa ostanejo vedno na svojem mestu«, pravi star pregovor in kdo more trditi, da to ne drži, saj je ta pregovor tako rekoč že star ko zemlja. Le učene glave niso zadovoljne z njim in mu ne verjamejo.

Pred nedavnim so časopisi prinesli novico, da je Geodetski zavod v Potsdamu na temelju opazovanj, ki so trajala desetletja in desetletja in se je z njimi ukvarjalo kakih sedemdeset geodetskih postaj po vsem svetu, ugotovil, da se Severna Amerika oddalji vsako leto za 30 centimetrov od Evrope, Južna Amerika pa za 20 cm od Afrike. Najhitreje pa se premika — tako so ugotovili na omenjenem znanstvenem zavodu — Grönlandija, ki se je v zadnjih dveh desetletjih pomaknila za 600 metrov proti zahodu. In če se premikajo celine, morajo z njimi vred potovati tudi gore, ki so na njih in je potemtakem res treba ovreči trditve, češ da so gore nepremakljive in da stoje vedno na istem mestu.

Vsake tri četrte ure potres!

Napačna je torej misel, da bi bil na svetu kje kak kos zemlje, ki se ne bi prav nič premikal. A čeprav ne bi bilo tega, sicer skrajno počasnega, a vendar stalnega potovanja celin, imamo vendar opravka še z drugačnim premikanjem zemlje, s premikanjem, ki je tudi stalno, čeprav včasih le tu pa tam zaznavno. To je gibanje, ki ga povzročajo potresi. Tudi glede njih imamo precej zmotno mnenje. Na splošno sicer prevladuje prepričanje, da so potresi zelo redki, a to ni res, če pomislimo, da jih potresomski aparati zaznamujejo vsako leto povprečno do 10.000, ali z drugimi besedami, vsake tri četrte ure enega. Svetovnih potresov, t. j. takšnih, ki jih zaznamujejo potresomski aparati po vseh postajah na svetu, je le kakšnih 60 do 100 na leto, k sreči pa je pri veliki večini teh potresov epicenter kje zunaj na odprtem morju ali pa kje v puščavskih ali pustinskih deželah.

Zemlja tudi »diha«

Potem pa imamo še neko drugo gibanje zemlje, dviganje in pogrezanje zemeljskega površja. Zemlja nekako »diha«. To dokazujejo na primer zemeljski skladi ob morski obali, ki so — kakor se točno vidi iz njihovega sestava — nastali pred davnimi milijoni let pod morjem, danes pa so visoko nad morskim površjem. Za primer vzemimo samo Skandinavijo, ki se po točnih ugotovitvah geoloških strokovnjakov dvigne vsakihih sto let približno za en meter. In če naj potem kopna zemlja in morje ostaneta v ravnotežju, mora temu dviganju celin odgovarjati na drugi strani pogrezanje v morje, ali drugače

rečeno, morje mora na drugih krajih zemljo preplaviti.

Wegener prav za prav ni bil prvi

A vrnimo se tja, kjer smo začeli, k premikanju, k potovanju celin. Novica, da celine res potujejo, je stara kakih trideset let, ko jo je spopočil prof. Wegener iz hamburškega vsučilišča. Resnici na ljubo je treba povedati, da ni bil on prvi, ki je sprožil vprašanje, če celine res niso vedno na istem mestu, pač pa da so se s tem vprašanjem bavili že prej nekateri učenci, ki so živeli pred Wegenerjem, na primer italijanski geolog Lovisato, ki je postavil domnevo o premikanju celin, a je ni mogoče več utemeljiti in dokazati.

Celine — ogromni splavi

Če pogledamo malo na zemljevid, ki predstavlja Atlantski ocean in njegovo vzhodno in zahodno obalo, vidimo da so dežele zahodne poloble res nekako tako razvrščene, ko da so se nekoč držale sedanje evropske celine, oziroma, da so v starodavnih časih zemeljske zgodovine z našo celino tvorile en sam kos kopne zemlje. Zajede in »grbe« ameriške celine (če računamo zraven tudi Grönlandijo) se nekam čudovito ujemajo z vodoravno oblikovitostjo evropske in afriške celine. Res tako kaže, ko da se je prejšnja velika skupna celina pretrgala in sta se oba kosa potem vedno bolj oddaljevala drug od drugega. Iz takšnih pomislekov se je rodila razlaga, da celine potujejo, čeprav silno počasi in v glavnem v smeri proti zahodu, kot nekakšni »ogromni splavi«. Toda nastaja vprašanje, kdo jih nese. Oceani gotovo ne.

Ko se je zemlja začela strjevati, — računajo, da je od tedaj poteklo že kakšnih 1000 do 2000 milijonov let — se je njena gmota razvrščala tako, da je bila v zemeljskem središču snov najgostejša in svojstveno najtežja, proti zunanosti zemlje pa vedno redkejša in lažja. Strjevala se je najlažja snov, tista na zemeljskem površju, in to zunanjo plast geologi na kratko imenujejo »sial« (ker je v glavnem iz silicija in aluminija). Drobcí plasti pod to vrhno, drobci gmote, ki je bila na pol v tekočem stanju (v glavnem je bila ta plast sestavljena iz silicija in magnezija in jo zato na kratko označujejo z besedo »sima«), — so se začeli počasi kopičiti in združevati v nekakšne celine.

Kakor ledene gore sredi morja

Vode, ki so enakomerno pokrivale gornjo zemeljsko, tako imenovano »sialsko« plast, dokler ta še ni bila debelejša od dveh in pol kilometrov, so se potem začele zbirati v nastale

kotanje, v oceane, katerih dno so tvorile plasti »sima«, plasti iz silicija in magnezija. Skratka, celinske gmote bi lahko primerjali z »ledenimi gorami«, ki plavajo po morju, ki bi bilo iz silicija in magnezija. Spričo različne gostote plasti »siale« in »sima« gleda ta celinska gmota iznad morja le za kakšno dvajsetiko svoje višine.

Wegenerjeva razlaga se je znanstvenemu svetu zdela zelo verjetna, čeprav je bilo na drugi strani tudi precej takšnih učenjakov, ki so ji ugovarjali. A Wegener je svoj nauk znal utemeljiti in ga je podprl s številnimi tehničnimi dokazi, ki so mu jih dale geologija, paleontologija, biologija ter nauk o podnebni razmerah v davnih geoloških dobah, tako da danes skoraj ni znanstvenika, ki bi oporekal, ali vsaj mogel oporekati Wegenerjevi razlagi. Predaleč bi prišli, če bi hoteli na široko navajati dokaze za to. Omenimo naj samo tole:

Živali in rastline pričajo

Na celinah, ki so danes zelo daleč proč druga od druge, žive sorodne živali in tudi med rastlinstvom se opaža velika sorodnost. Spričo tega se vsiljuje misel, da sedanje celine nekoč niso bile ločene, pač pa, da so bile zvezane med seboj. Tako je na primer med današnjo Severno Ameriko in Evropo moral biti nekak celinski »most« ali vsaj vmesna celina, imenovana Atlantida, med današnjim Madagaskarjem in Indijo pa celina, ki so ji geologi dali ime Lemurija.

Grönlandija se najbolj »mudi«

A Wegenerjevo razlago o potovanju celin je bilo seveda treba na nek način podpreti s tehničnimi dokazi. In v tej smeri so v zadnjih desetletjih storili mnogo. Prišli so do ugotovitev, kakor smo jih navedli takoj v začetku, namreč da se Severna Amerika oddalji vsako leto za 30 cm od Evrope, Južna Amerika za 20 centimetrov od Afrike, Grönlandija pa da se še dokaj bolj »mudi«, da bi čimprej prišla čim dlje od Evrope. Dognali so, — in tehnični pripomočki sedanje dobe so mnogo pripomogli k točnosti številnih podatkov — da se Grönlandija premakne vsako leto približno za 36 metrov proti zahodu. Ker se Severna Amerika oddalja od Evrope neprimerno počasneje, bo v doglednem času moralo priti do tega, da se bo Grönlandija združila z ameriško celino in da se bo vsaj na tem koncu obliče zemlje v teku stoletij precej spremenilo.

Okrog 7 milijonov kg zdravilnih zeli so nabrali v enem samem letu

Iz Berlina poročajo, da zadnja leta v Nemčiji naberejo po gozdovih in poljih dokaj več zdravilnih zelišč, kakor so jih pred vojno. Do danes je prišlo v nedrobno prodajo v teku enega leta približno 3.800.000 kg suhih zdravilnih zelišč ali rastlin, ki jih je treba kuhati. Temu je treba dodati še pol milijona svežih zdravilnih zelišč, poldrug milijon kilogramov kostonja ter 1.52 milijona kilograma jagod in drugih gozdnih plodov.

Proseguono con successo le repliche del film al cinema

Nadaljujejo se z uspehom reprize filma v kinu

»UNION«

Un forte dramma che vi commuoverà
Pretrseljiva drama

La voce del sangue

Glas krvi

Premiato alla XI Mostra Cinematografica di Venezia. — Film nagraden na XI. beneški filmski razstavi.

Con — Igrajo:

ROBI RAPP — LEOPOLD BIBERTI
PETRA MARIN

Regia di EDMUND HEMBERGER

Režija:

Produzione - Produktja: GOTTHARD FILM

Esclusivita - Izposojevanje: LUX - FILM

Skrivnosti z nevidnega bojišča

Vohunski spomini iz prve svetovne vojne

21

»R. G. Killan & Co., sadike in semena.«

Sedeč na visokih stolicah v majhnem, pa elegantnem baru sva Franz von Legenz in jaz še enkrat dvignila tenke, brušene kozarce ter spet trčila.

Ta večer je to bila že peta ali šesta taka prijateljska napitnica. Z drugimi besedami se to pravi, da sva bila nekako na tisti točki krokarije, ko človeku ovratnica več ne visi naravnost, temveč je premaknjena nekam na stran, včasih celo tja pod uho; ko se mu začnejo oči svetiti; ko postaja bolj in bolj zgovoren; ko se mu z jezikom razveže tudi vedenje in začneja soseda krepko mahati po rami in se pri tem krolota na vse grlo.

Moj tovariš je bil še bolj prešene kot jaz. Ko se je smejal, se je z obema rokama tolkel po kolnih. Smejale se je vsaki malenkosti, najbolj pa ga je veselilo, da sva se tako po naključju dobila. Kar naprej mi je govoril:

»To je pa res veličastna sreča! Nekaj posebnega! Čudovito, neverjetno srečanje! Da se bova midva kdaj videla tu, v Nici, potem ko je od tistega časa preteklo dvajset let. Takrat smo bili mladeniči, živi ko iskre, pripravljeni na vsako reč, kaj ne? A vi, vi... Vi ste bili pa nevarni možak, čeprav ste bili mladi kakor jaz. Ali se spominjate, kako je bilo tistikrat na Holandskem?«

Nisem mu nič odgovoril, temveč sem se samo nasmehnil. Pri tem sem si pa mislil, da bi bil nekega podobnega večera — bilo je natančno pred dvajsetimi leti — plačal celo premoženje za to, da bi bil lahko pritisnil cev samokresa na

prsi človeku, ki mi je zdaj sedel nasproti.

Franz von Legenz je bil v svetovni vojni sovražnikov vohun, ki se mu je leta 1915 posrečilo, da nas je ugnal, pa še kako.

Kadar smo kdaj po tistem dogodku govorili o Franzu von Legenzu, ni Keller nikoli pozabil pripomniti:

»Tudi če ga bom srečal čez dvajset let, mu bom razbil gobec, pa naj me velja, kar hoče!«

A čeprav je bil pokojni prijatelj tedaj tako srdit, da je človeka bilo skoraj strah, ko ga je poslušal, sem vendar prepričan, da bi bil čisto pri miru, če bi mi bila sreča tako naklonjena, da bi bil še med nami in da bi sedel z menoj in z Legenzom v tem baru. Vem, da bi on prav tako veselo trkal z nama, kakor sva trkala midva med seboj. To pa zaradi tega, ker človek marsikdaj govori marsikaj, toda dvajset let je skoraj vedno zadosti, da se pomirijo tudi najbolj razgreti živci in da se ohladi tudi najbolj vroča glava. Potem pa tudi zaradi tega, ker...

I no, zaradi tega, ker nam jo je bil sovražnikov vohun dobro zagodel in nas sijajno speljal na led. Še ta večer, ko sem po dvajsetih letih sedel z Legenzom v baru, se mi je zdelo, kakor da čutim v grlu kost, ki me davi, če se spomnim na tisto njegovo zadevo. Zraven me je prijemala velika želja, da bi zvedel, kako in kaj je s tisto rečjo bilo. Žal je bil ta zlodjevi von Legenz edina živa duša na vsem božjem svetu, ki bi to skrivnost mogel razodeti in mi vse pojasniti.

Da bo zgodba, ki jo mislim pripovedovati, bolj razumljiva, je treba, da se pomaknemo nazaj v leto 1915, in sicer v mesec junij, da bom čisto natančen. Vojna se je bila začela šele pred slabim letom, pa vendar smo že vedeli lep čas, da sta Svica in Holandija prepleteni z nasprotnikovo vohunsko mrežo in da nasprotnih agentov ondi kar murgoli.

Treba je bilo paziti nanje, kar se je le dalo, ter ovirati njihovo obsežno delovanje. To pa ni bilo prav lahko. Prvič je bilo teh vohunov ogromno in so bili tiči, da malo takih, drugi pa je bila ta naloga težavna zaradi tega, ker smo morali strogo paziti, da ne bi kršili nevtralnosti omenjenih dveh držav, ki glede tega nista poznali prav nič šale.

Za delo v Svici je skrbel major Coward iz naše obveščevalne službe, za Holandijo pa so to nalogo zaupali kakim tri sto zavezniškim vohunom. Med njimi sva bila tudi jaz in pa nepozabni tovariš P. M. Ch. Keller.

Da bi nam vodstvo delo olajšalo, so vse holandsko ozemlje razdelili na področja, označena s posebnimi razpoznavnimi znamenji. Jaz in prijatelj Keller sva imela »lužbo na odseku, ki je po tej razdelitvi bil zaznamovan s H. N. 183.

Najino področje je obsegalo ljubko mesto, ki ga pa iz različnih razlogov zdaj še ne smem imenovati s pravim imenom. To mesto vati ležalo zelo blizu meje in je zavezno posebnostjo in pozornostjo tevalo posebno pozornost in posebno skrbnega dela. Kajti naši zupniki, ki so bili razsejani po vsem holandskem ozemlju, so pošiljali

namige, iz katerih se je dalo sklepati, da je prav na odseku N. H. 183 zelo važno zvezno središče za nasprotnikovo vohunsko silo in njihovo srečališče.

Naša naloga je bila, da to središče izvohamo in njegovo delo razkrinkamo, tako da bi ga lahko ovdahili holandski vladi, podprli ovdahili z neizpodbitnimi dokazi in dosegli izgon nasprotnikovih vohunov. Če bi to dosegli, bi pomenilo, da smo izpodkopali močan opornik nasprotnikove vohunske organizacije.

Iskali smo in stikali, vohali in zalezovali, pa dolgo nismo mogli najti nič sumljivega. Keller je bil tisti, ki se mu je prvega posrečilo, da je usmeril svoje sume na trgovsko podjetje, ki se je imenovalo »R. G. Killan & Co., sadike in semena«. Zdelo se je tudi, da ima za svoj sum nekaj utemeljenih dokazov.

Pisarne tega podjetja so bile v prijazni vilici med vrtrvi. Še zdaj se živo spominjam večera, ko me je Keller, ki je nekaj zadnjih dni bil zelo molčeč in zamišljen, pogledal naravnost v oči, nekaj časa molčal, potem pa me vprašal:

»Ali se ti zdi, da trgovina s semeni in rožami dandanes kaj zelo cvete in kaj dosti nese?«

»No... Ne bi dejal... In tudi ne verjamem«, sem mu odgovoril precej osuplo, zakaj njegovo vprašanje je bilo dokaj čudno. Čez trenutek sem pristavil:

»Holandija je vedno slovela po svojem cvetju, po semenih za rože in po sadikah. Morda je navzlic vojni še vedno kdo na svetu, ki se utegne zanimati celo za tulipane in hiacinte, ki tako slove...« (D dalje,